

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno.

Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni; za četrto leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. Posamezne številke 20 vin.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratov po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 25. januarja 1908.

C. Kr. poštne hran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Zadružni tečaj v Mariboru. Gospodarski shod v Velikovecu. Češko kmetijsko zadružništvo. Novi vinski zakon. Mlekarnstvo in perutninarstvo. Gospodarske drobtine. Vprašanja in odgovori. Zadružni pregled. Književnost. Občni zbori. Inserati.

Zadružni tečaj v Mariboru.

Po vsem Slovenskem raste zanimanje za zadružništvo; dan za dnevom prihajajo želje po ustanovitvi raznih zadrug. Da pa morejo zadruge uspešno vršiti svojo nalogo in se izogniti vsem nepravilnostim, je neobhodno potrebno, da so vsi oni, ki stojijo na čelu zadrug, in sicer člani načelstva in nadzorstva dobro poučeni o poslovanju zadrug in da umejo knjigovodstvo. To znanje si naj pridobijo potom zadružnih tečajev. Zadružna Zveza v Ljubljani je že priredila tri take tečaje v prejšnjih letih v Ljubljani, letos se je vršil v času od 7. do 10. januarja zadružni tečaj v Mariboru, priredil se bo še razun več manjših tečajev zadružni tečaj v Celovcu in v počitnicah na Koroškem in Štajerskem zadružni tečaji za bogoslovce, dijakke itd.

Zadružnega tečaja v Mariboru se je udeleževalo 64 udeležencev iz celega sp. Štajerskega in jeden udeleženec iz Kranjskega; bili so zastopani skoraj vsi okraji in razni stanovi. V torek dne 7. jan. je otvoril shod predsednik „Zadružne Zveze“ v Ljubljani, g. dr. J. Krek, ki je pozdravil navzoče in predaval o ciljih in pomenu zadružništva. Na to je voditelj tečaja potovalni učitelj „Zadružne Zveze“ v Ljubljani, kateri je imel vsa predavanja, govoril o zgodovini zadružništva in podal sliko cele zadružne organizacije. V praktičnem delu tečaja, kateri je vsak dan sledil predavanjem, je poučeval revizor „Zadružne Zveze“ v Ljubljani, g. Vek. Pelc knjigovodstvo, dočim je voditelj tečaja nadzoroval vknjižbe udeležencev in jim dajal potrebna pojasnila. V tem praktičnem delu so izdelali udeleženci knjigovodstvo jedne Raiffeisnovke, napravili dve bilanci in se seznanili z vsemi predpisi glede kolekov, davkov in pristojbin

ter poslovanje z Zadružno Zvezo in oblastmi. Pri posameznih vknjižbah se je razložilo celo poslovanje posojilnic in so udeleženci sami stavili mnogo vprašanj. Isti dan popoldan se je vršilo predavanje „Ustroj Raiffeisnovk, njih narodno-gospodarski, pravno-vzgojevalen in socialen pomen.“ Predavatelj je v svojem predavanju obširno govoril vzlasti o Raiffeisnovkah kot pospešiteljicah varčevanja.

V sredo se je predavalo o nakupovalnih in prodajalnih zadrugah v zvezi s strojnimi zadrugami; posebno se je povdarjala važnost skupne prodaje jaje, sadja, sena in živine. Popoldan se je govorilo o dolžnostih članov načelstva in nadzorstva in dala navodila za seje in izdelala dva zapisnika sej.

Četrtek je bil namenjen proizvodnim (produktivnim) zadrugam in sicer se je razpravljalo o mlekarskih ter vinarskih in sadjarskih zadrugah. Popoldan so se razložile vse važne določbe za občne zборе in izdelal jeden zapisnik.

V petek so se obravnavale razne vrste zadrug, vzlasti melioracijske (zboljševalne), živinorejske z druge itd.

O velikem zanimanju, s katerim so sledili udeleženci pouku, je pričala kratka skušnja, katera se je priredila v petek popoldan. V sklepnem predavanju je načrtoval voditelj tečaja načrt bodočega zadružnega dela na sp. Štajerskem in sklenil z željo, da bi udeleženci v svojem domačem kraju pospeševali zadružno delo.

Tečaj sta posetila gg. drž. poslanca dr. A. Korošec in Fr. Pišek ter mnogo odličnih mariborskih Slovencev.

V četrtek 9. jan. zvečer se je priredil zabavni večer, na katerem se je izreklo mnogo napitnic in izrazila želja, da zadružno delo na sp. Štajerskem s

pomočjo „Zadružne Zveze“ v Ljubljani napreduje.

Ob priliki tečaja se je vršil tudi gospodarski shod, na katerem so se razpravljala razna važna gospodarska vprašanja in sklenilo vsako leto prirediti na sp. Štajerskem javen gospodarski shod v ta namen, da se na njem razmotrivajo zgolj gospodarska vprašanja in širi zanimanje za gospodarsko delo.

Na vsestransko željo so se dali vsi udeleženci tečaja z učitelji vred fotografirati in se bo izdala brošura, ki bo vsebovala vsa predavanja.

Upati je, da ta krasno uspeli tečaj ne bo ostal brez koristnih posledic, temveč bodo vsi udeleženci širili zanimanje za zadružništvo in delovali na ta način za gospodarsko povzdigo štajerskih Slovencev.

VI. Pušenjak.

Gospodarski shod v Velikovcu.

Dne 18. decembra 1907. se je vršil v Velikovcu gospodarski shod, kateri bode dalekosežnega pomena za gospodarski razvoj koroških Slovencev. S tem shodom se je namreč začela doba intenzivnega gospodarskega dela, katero se je prej tudi vršilo na Koroškem, katero pa je zbog preobilega dela na političnem polju in pomanjkanja narodnih delavcev, kateri bi imeli čas in zmožnosti ter veselje do gospodarskega dela, v zadnjem času nekoliko zaostalo. Živahno gospodarsko delo pri drugih Slovencih in krasni uspehi tega dela so vzpodbudili nekatere mlade koroške rodoljube, da se zanimajo za gospodarska vprašanja.

Gospodarski shod se je vršil v „Narodnem domu“ v Velikovcu. Prostorna dvorana je bila nabito polna vrlih koroških kmetov, kateri so od blizu in daleč prihiteli na shod. Predsednik shoda dr. J. Brejc, predsednik političnega in gospodarskega društva za koroške Slovence, omenja v pozdravnem govoru potrebo gospodarskega dela za koroške Slovence ter podeli besedo g. J. Legvart-u, mlekarškemu nadzorniku iz Ljubljane. Govornik razpravlja v poljudni besedi razne kmečke težnje, govori obširno o sredstvih za pospeševanje živinoreje, katera je glavni vir dohodkov za kmeta na Koroškem, o mlekarstvu, katero bi se lahko na Koroškem razvilo kot jedna najbolj dobičkanosnih gospodarskih panog, o obdelovanju travnikov in o povzdigi perutninarstva. Obširen govor ki je podal kmetom temeljita navodila za povzdigo kmetijstva, je našel vsestransko navdušeno odobravanje.

Drugi govornik Vlad. Pušenjak, potovalni učitelj „Zadružne Zveze“ v Ljubljani je poročal o bodočem gospodarskem delu na Koroškem. V uvodu svojega govora je omenjal, da je povzdiga kmetijstva mogoča le potom samopomoči, potom zadrug. Zadruge so poklicane in najlažje delujejo za izboljšanje kreditnih in produkcijskih razmer kmetijstva. Za koroške Slovence bo radi tega le mogoče z dobro razvito zadružno or-

ganizacijo izboljšati kmetijstvo. Ustanovitev samostojne kmetijske družbe za koroške Slovence, katera bi bila vsled vsestranskega nasprotovanja sila težko izvedljiva, se ne priporoča, ker kmetijske družbe nudijo le potrebna sredstva za pouk v kmetijstvu in pospeševanje posameznih panog, nikakor pa ne primernih in zadostnih sredstev ter pogojev za skupen nakup kmetijskih potrebščin in skupno prodajo pridelkov kmetijstva. Temelj vsem zadrugam so kreditne zadruge — posojilnice. V tem oziru so koroški Slovenci dobro preskrbljeni; na Koroškem deluje nad 30 slovenskih posojilnic. Pohvalno se mora omeniti delovanje teh zavodov za pospeševanje varčevanja. Saj so koroške posojilnice med slovenskimi posojilnicami one, ki imajo veliko več hranilnih vlog kakor rabijo sredstev za podeljevanje posojil in niso redke posojilnice, ki imajo nad 200.000 kron odvišnega denarja; v celem je nad 2 milijona K denarja iz koroških denarnih zavodov naloženega — izven koroške dežele. Glavni pogoj za uspešno zadružno delo, trdni denarni zavodi, na katere se morejo druge zadruge naslanjati, je dan, na razpolago so zadostna domača denarna sredstva, iz katerih lahko črpajo zadruge primeren kredit, po večletnem delu posojilnic se je izvežbalo dokaj upravnikov zadrug (člani načelstva in nadzorstva), kateri bodo lahko sodelovali pri drugih zadrugah, in se je smisel za zadružništvo razširila tudi med širšimi sloji naroda. Če pomislimo, da knjigovodstvo in v obče poslovanje drugih zadrug ne provzroča niti toliko dela kakor vodstvo posojilnic, se ni treba bati, da bi, če se razne vrste zadrug ustanovijo, iste ne uspevale.

Najprvo je na Koroškem potrebno ustanoviti v vsakem okraju nakupovalno in prodajalno zadrugo s strojnimi zadrugami po posameznih večjih vaseh ali občinah. Te zadruge naj vršijo skupen nakup vseh kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, močnih krmil, semenja, galice, kmetijskih strojev in kmetijskega orodja ter skupno prodajo vseh kmetijskih pridelkov, vzlasti žita, fižola, leče, jajc, sadja, sena in živine. Ščititi kmetovalce pred izkoriščanjem pri nakupu kmet. potrebščin in pri prodaji kmet. pridelkov, nuditi jim ugodno priliko ceno nakupovati kmet. potrebščine kolikor mogoče najboljše kakovosti in hitro ter dobro vnovčiti kmet. pridelke je naloga kmet. nakupovalnih in prodajalnih zadrug. Te zadruge so temvečjega pomena za kmetovalce, ker neposredno vplivajo na to, da se izboljšajo kmetijski pridelki, da se pomnoži njih množina in se kmet proizvajalec seznanji z zahtevami občinstva ter tem zahtevam primerno uredi svojo produkcijo. Kar se tiče prodaje kmet. pridelkov pridejo v poštev žito, fižol, leča, jajca, sadje in živina. Lepi uspehi gospodarske zadruge v Sinčivasi, ki je jedina delujoča skladiščna zadruga med Jugoslovani, naj vzpodbudijo rodoljube

v drugih okrajih k ustanovitvi kmetijskih zadrug. Ni potrebno zidati tako velikih skladišč, kakor je skladišče v Sinčivasi; v začetku si zadruga pomaga z najetimi prostori oz. postavi kolikor mogoče priprosto skladišče blizu železnične postaje in še le pozneje, ko stoji zadruga na trdnih nogah, lahko postavi, če razmere zahtevajo, večjo stavbo. Posebno se bo morala pozornost obračati na skupno prodajo sena, jajc, sadja in živine. Zadruga naj zbira jajca od članov vsak teden jeden- ali dva-krat in pošilja v zabojih naprej, jajca redno vsak mesec plačuje in nudi na ta način članom redne, stalne dohodke. Ob enem pa postanejo člani bolj dovzetni za izboljšanje perutninarstva, za dobavo primernih pasem, dobrih jajčaric in za umno rejo in krmljenje perutnine, osobito kokoši. Dejstvo, da vsi trgovci, kateri kupčujejo z jajci in perutnino, v kratkem zelo obogatijo, dočim dobivajo kmetje le neznamenit skupiček za jajca in perutnino, najjasnejše govori za potrebo skupne prodaje jajc in perutnine.

V dobrih sadnih letih je težko spraviti sadje v denar, in še se dosežejo nizke cene, dočim bi zadruga lahko sadje v veliki množini izvažala v dežele, v katerih je sadje slabo obrodilo, oz. v inozemstvo, vzlasti Nemčijo. Zadruga bi tudi lahko izdelovala sadni mošt, kateri se lahko dobro proda, če se upoštevajo pravila umnega kletarstva.

Posebno hudo je kmet oškodovan pri prodaji živine. Živino goni na sejme, kar je spojeno s trudom, stroški in zamudo časa, in doseže cene, katere nikakor ne odговarjajo cenam na velikih trgih. Nakupovalna in prodajalna zadruga zbira živino v svojem okolišu s pomočjo v posameznih župnijah stanujočih zaupnikov, kateri naznanjajo za prodajo priglašeno živino načelstvu zadruga, določi dan za odpošiljatev, zaznamuje, stehta in zabeleži prignano živino in jo odpošlje naravnost (vsak teden jeden ali več vagonov) na Dunaj, kjer od splošne zveze kmet. zadrug v Avstriji ustanovljena posredovalnica za prodajo živine, isto po na dunajskem trgu obstoječih tržnih cenah proda. Ta posredovalnica odvzame zadrugi vso skrb za prodajo živine in deluje brezplačno; člani zadruga imajo na ta način možnost doseči cene, katere obstoje na dunajskem trgu, po odbitku stroškov voznine in zavarovalnine. Ker se izključi cela vrsta prekupcev in prihranijo pota in stroški, ki nastanejo pri obisku sejmov, je največje važnosti skupna prodaja živine.

Splošno se čuti pomanjkanje delavcev; mnoga kmetijska dela zaostanejo, oz. se površno opravijo, ker primanjkujejo potrebne delavske moči. Povrh tega pa se še delavske moči podražujejo od dne do dne. Treba bo v večji meri uporabljati stroje kot nadomestilo za manjkajoče delavske moči. Posameznik si ne more nabaviti strojev, ker mu primanjkujejo v to potrebna sredstva in ker bi se mu mnogokrat radi

ttega, da se stroj rabi le za kratek čas v letu, ne izplačalo nabaviti strojev. Zopet je zadruga na mestu, ki nabavi za posamezne večje vasi ali občine stroje, katere da članom proti majhni odškodnini, namenjeni za plačevanje obresti in amortizacijo nabavne glavnice, na posodo. Delo s stroji se priporoča, ker se hitrejša, boljše in enakomernejše izvrši, ker je neodvisno od vplivov vremena in ker je, kar je treba posebej poudarjati, tudi cenejše. Izmed strojev pridejo v poštev mlatilnice, travniške brane, žitni čistilniki (trijerji), žage, tehtnice za živino, stiskalnice (preše) in mlinci za sadje; kot gonilna moč za te stroje se priporočajo motorji z bencinom. O ustroju in delovanju take strojne zadruga se lahko vsakdo pouči v Šent. Vidu pri Ljubljani, kjer že prav izborna deluje taka zadruga. V najbližji bodočnosti je treba na Koroškem delovati za ustanovitev kmetijskih nakupovalnih in prodajalnih zadrug v zvezi s strojnimi zadrugami!

Povzdiga živinoreje je le mogoča potom živinorejskih zadrug, katere naj delujejo za upeljavo dobrih, za dotične krajevne in podnebne razmere primernih pasem živine. Ustanovijo se naj živinorejske zadruga za govejo živino in prašiče.

Če se bode izboljšala živinoreja in upeljale vzlasti dobre krave molznice, se bo tudi pridobilo več mleka, in treba bo misliti na mlekarske zadruga. V drugih slovenskih deželah, kjer mnogokrat ni tako ugodnih predpogojev za mlekarske zadruga kakor na Koroškem, deluje že okrog 140 mlekarskih zadrug s prav izvrstnim uspehom. V današnjem času, ko dohodki iz kmetijstva nikakor ne odговarjajo stroškom in ko kmet ne more računati skoro na nobene stalne dohodke, je ravno mlekarstvo ona gospodarska panoga, ki donaša redno vsak mesec stalne dohodke kmetovalcu.

Na Koroškem se v mnogih krajih pečajo revnejši sloji z nabiranjem gozdnih jagod in se te, v prvi vrsti prusnice in borovnice, razpošiljajo na vse strani, oz. se izdeluje žganje iz njih. Tudi v tem oziru se ljudje silno izkoriščajo in bo naloga zadruga za vnovčenje gozdnih jagod, da odpravi to izkoriščanje in nudi nabiralcem jagod boljše dohodke.

Na Koroškem so tudi ugodna tla za zadruga za izboljšanje (melioracije) in primerno uredbo pašnikov in planin.

Dela je še veliko, a to delo treba sistematično vršiti. Treba je, da se to delo izvršuje iz središča koroške dežele, iz Celovca. V ta namen se naj dosedanje posojilnice in druge zadruga združijo pod okriljem „Zadružne Zveze“ v Ljubljani, katera naj ustanovi za koroške posojilnice in zadruga podružnico v Celovcu, katera bo imela svojega uradnika, ki bo s predavanji in tečaji budil zanimanje za gospodarsko delo na Koroškem, ustanavljal zadruga, jim dajal potrebna navodila in izvrševal postavno predpisane

revizije. Kot denarna centrala za koroške zadruge naj služi posojilnica v Celovcu.

Ker zbog pomanjkanja časa ni mogoče obširnejše razpravljati o posameznih točkah, naj se priredi v zimskem času združni tečaj v Celovcu, kjer bodo udeleženci imeli priliko se natančneje poučiti o raznih združnih vprašanjih. „Združna zveza v Ljubljani“ bo drage volje vse potrebno oskrbela. Priredil se bo v počitnicah tudi združni tečaj za duhovnike, bogoslovce, dijakke itd.

Predsednik shoda dr. Brejc se zahvali predavateljem in poziva navzoče, naj razmišljajo o načrtu gospodarskega dela, se posvetujejo z uplivnimi gospodarji v domačem kraju in delujejo za ustanovitev one zadruge, katera je za krajevne razmere najbolj primerna in potrebna!

Izvanredno zanimanje za vsa obravnavana vprašanja nam je porok, da sad tega velepomembnega shoda, kateremu naj sledijo slični shodi v drugih okrajih, ne bo izostal, temveč se bo na Koroškem razvilo živahno združno delo!*)

Vlad. Pušenjak.

Češko kmetijsko združništvo.

Osrednja jednota čeških gospodarskih zadrug v Pragi (Ústřední jednota českých hospodářských společenství) obsega samo zadruge (okoli 1400), ki so osnovane na podlagi Raiffeisnovih načel. Schulze-Delitscheve zadruge, ki se ustanavljajo na Češkem že od sedemdesetih let sem, so združene v Deželni jednoti posojilnic (Zemská jednota záložen). Kakor kaže zadnja statistika za l. 1905, je bilo teh posojilnic na Češkem 482, na Moravskem 312, v Šleziji 12, v celem torej 806. Na Češkem se strogo ločite zveza Raiffeisnovih in zveza Schulze-Delitschevih zadrug. Ravno vsled te stroge ločitve je češko kmetijsko združništvo tako enotno, dočim na Moravskem in v Šleziji ni tako, ker so n. pr. pri Osrednji zvezi moravskih zadrug ne le Raiffeisnove, ampak tudi Schulze-Delitscheve zadruge. Ravno tako je v Šleziji.

Češko združništvo na Moravskem se je razvijalo tako-le: Raiffeisnovk se je oprijela katoliškonarodna stranka in jih je združila l. 1897. v Osrednjo jednoto čeških denarnih zadrug za Moravsko in Šlezijo s sedežem v Brnu (Ústřední jednota). Jednota je imela koncem l. 1906: 390 Raiffeisnovk. Mlekarnice, nakupovalne in prodajalne zadruge, živinorejske in denarne zadruge, deloma po Raiffeisnovem, deloma po Schulze-Delitschevem sistemu, pa so združene v liberalni „Osrednji zvezi čeških gospodarskih zadrug na Moravskem (Ústřední svaz) v Brnu. Zveza deluje

od l. 1899. in je štela koncem l. 1906 617 zadrug. O natančnejšem delovanju teh dveh zvez se človek lahko pouči iz letnih poročil, ki jih izdajate zvezi.

Osrednja jednota se je razvila v mogočno združno organizacijo. Ta dokazuje njen denarni promet, ki je znašal l. 1906 47,318.264·05 K, za 3,651 248·28 K več, ko l. 1905. Denarni promet vseh članic se je zvišal od 49,598.141·57 K na 56,291.707·72 K, rezervni zaklad od 336.168·09 K na 445.323·49 K in čisti dobiček od 152.903·11 K na 174.856·73 K. Osrednja jednota ima kot denarno središče zelo lepe uspehe. V primeri z letom 1905 so narasle hranilne vloge za 26 $\frac{1}{2}$ % in sicer na 7,700.954·41 K, posojila pa na 5,109.050·47 K. Čisti dobiček Osrednje jednote je znašal l. 1906. 21.203·83 K. Imela je več denarja nego ga je rabila in je vložila okoli poldrugi milijon kron v banke, za kar se ima zahvaliti tudi blagovnemu prometu, ki ji donša lep dobiček. Leta 1906 je nakupila 233 vagonov umetnih gnojil in 768 vagonov premoga, prodala je pa za 32.891 K krmil, zlasti ovsa in semenja.

Za združniško izobrazbo skrbi glasilo Osrednje jednote „Věstník“, za činovnike pa se prirejajo tečaji za knjigovodstvo in združništvo.

Osrednja zveza gospodarskih zadrug na Moravskem obsega: 1.) denarne zadruge, deloma po Raiffeisnovem, deloma po Schulze-Delitschevem sistemu (l. 1906 236), 2.) nakupovalne in prodajalne zadruge (66), 3.) živinorejske zadruge (88), 4.) mlekarnice (95) in 5.) druge zadruge (132), v celem torej 617 zadrug. Denarni promet zveze je znašal l. 1906 71,939.912·13 K, 3,597.081·96 vlog in 2,373.833·61 posojil, čisti dobiček pa 12.772·73 K. Izmed 236 denarnih zadrug jih je bilo 160 z omejenim, 76 z neomejenim jamstvom. Med posojilnicami zavzemajo posebno mesto takozvane okrajne gospodarske posojilnice (okresní hospodářské záložny), ki so se razvile iz nekdanjih žitnih ali kontribučnih fondov. Ti žitni fondi so se ustanovili za časa Jožefa II. in so bili nekako vaške posojilnice, kjer so ljudje shranjevali svoje žito, da so si ga potem izposojevali za seme, kedar je bila slaba letina. Žito, ki se ni porabilo, so prodali in denar so posojevali na osebni kredit. Kontribučni fondi so bili v prvi vrsti namenjeni za osebni kredit. Pozneje se je žalibog večinoma posojevalo na hipotekni kredit, tako da niso ustrezali fondi svojemu prvotnemu namenu. Vsled zakona od dne 22. svečana 1882. l. so se spremenili žitni fondi v okrajne gospodarske posojilnice, ker je bil njihov dosedanji ustroj neprimeren.

Zelo lepo se razvija blagovni promet zveze. Izprva se je kupovalo in prodajalo le nekaj vagonov, l. 1906 pa se je prodalo 195 vagonov poljskih pridelkov v vrednosti 734.667·11 K, kupilo so je pa 2998 vagonov gospodarskih potrebščin v vrednosti

*) Ta članek se je vsled tega, ker je pisec bil skoraj ves čas na potovanju, nekoliko zakasnil. — Opom. ured.

888.447·71 K, največ premoga, namreč 2688 vagonov. Od l. 1899 — 1906 se je kupilo 15.095 vagonov za 4,528,997·54 K, prodalo se je pa 579 vagonov za 2,059.303·74 K. Ves promet je torej znašal 15.674 vagonov v vrednosti 6,588.301·28 K.

Tudi mlekarstvo se lepo razvija in donša moravskim kmetom vsako leto večje dohodke. Dočim je bilo l. 1906 na Češkem samo 37 mlekar, jih je bilo na Moravskem 95.

Največja češka zadruga je „Jednota českých gospodarských zadrug v vojvodini Šleziji“, ki deluje od leta 1901. Žal, da se ni osnovala prej, ker bi se bila lahko ohranila ne-le zadruga v Kateřinkah, ampak tudi marsikatera druga zadruga. Polom nekaterih zadrug je vzbudil v ljudstvu nezaupanje do zadrugištva, tako, da ne napreduje zadrugo delo v Šleziji tako, kakor bi lahko napredovalo; kajti nezaupanje je najhujši sovražnik zadrugištva. V Šleziji je 88 českých zadrug, in sicer 52 Raiffeisnovk, 12 Schulze-Delitschevih posojilnic, 2 nakupovalni zadrugi, 15 konsumnih društev, 3 mlekarne, 1 žitno skladišče, 1 žganjarna za špirit, 1 tkalska in 1 tiskarska zadruga. Od teh 88 zadrug jih pripada 73 k Jednoti. Denarni promet Jednote je znašal l. 1906 5,338.518·95 kron, čisti dobiček pa 2836·19 kron. Tudi blagovni promet Jednote se lepo razvija, čeravno je v Opavi še posebno središče za nakup in prodajo žita in sploh vseh poljskih pridelkov ter gospodarskih potrebščin, centralno gospodarsko skladišče za Šlezijo in Moravo. Centralno skladišče je imelo od 1. junija 1906 do 31. maja 1907 4,464.457·86 K prometa in je prodalo 204 vagone žita, 1001 vagon različnega blaga in 139 strojev. Dobička je imelo 4810·29 K.

Jednota pa je prodala zadrugam 797 vagonov gospodarskih potrebščin v vrednosti 133.367·49 K.

Glasilo Jednote je list: „Záloženské a Družstevní Rozhledy“.

1. Statistika zadrug pri Osrednji jednoti in Osrednji zvezi na Moravskem.

(Po českem „Zadružnem koledarju“.)

Koncem leta	Raiffeisnovk	Schulze-Delitschevih posojilnic	nakupovalnih in prodajalnih zadrug	mlekarne	raznih zadrug	kontribučnih fondov	živinorejskih zadrug
1899*	—	22	14	20	17	—	16
1899	—	40	28	29	55	—	39
1900	—	81	41	46	113	—	50
1901	—	141	50	58	179	—	50
1902	—	159	55	69	206	—	54
1903	320	224	129	83	215	5	60
1904	338	235	69	95	109	—	84
1905	358	240	66	98	125	—	89
1906	390	236	66	95	132	—	88

* Pri ustanovitvi.

Statistika českých zadrug v Šleziji.

Koncem leta	Raiffeisnovk	Schulze-Delitschevih posojilnic	skladišče	mlekarne	žganjarna za špirit	tkalskih zadrug	zadruga za zelenjavo	konsumnih društev
1870	—	2	—	—	—	—	—	—
1873	—	3	—	—	—	—	—	—
1891	—	4	—	—	—	—	—	—
1892	—	5	—	—	—	—	—	—
1893	—	5	—	—	—	—	—	1
1894	—	5	—	—	—	—	—	1
1895	—	5	—	—	—	—	—	1
1896	1	5	—	—	—	—	—	4
1897	3	5	—	—	—	—	—	6
1898	8	5	—	—	—	—	—	8
1899	9	5	—	1	1	—	—	10
1900	16	5	—	1	1	—	—	10
1901	20	5	1	2	1	1	1	12
1902	24	5	1	2	1	1	1	12
1903	26	11	1	3	1	1	1	12
1904	39	11	2	3	1	1	1	16
1905	48	12	1	3	1	1	1	15
1906	52	12	1	3	1	1	—	13

Češko zadrugo gibanje še ni doseglo svojega viška. Ne le na Moravskem in v Šleziji, ampak tudi na Češkem je še dovolj občin, kjer so ugodne razmere za to ali ono zadrugo. Izpopolniti je še tudi treba temelj zadrugo stavbe, denarne zadruge. Kakor kažejo razmere, se bodo v bodoče zelo lepo razvijale mlekarne, zadruge za proizvodnjo cikorijske (čekanka), skladišča, nakupovalne in prodajalne zadruge. Ljudje se več ne bojijo obveznosti, prodajati svoje gospodarske pridelke le potom zadruge. Vedno bolj umevajo veliki gospodarski in socialni pomen zadrugištva.

Največ českých zadrug je sedaj na Polabskem in na Vzhodnem Češkem ter na Hani, kjer tudi umno kmetijstvo najlepše napreduje. Sploh je češko zadrugištvo med vsemi avstrijskimi narodi najbolj razvito. Za marsikaj se mora pač zahvaliti tudi deželi in vladi, ki podpira češko zadrugištvo z izredno velikimi podporami. L. 1905 so dobile 104 češke zadruge podporo. Ustanovni kapital teh zadrug je znašal nad 6,000.000 K in poldrugi milijon kron podpor sta dovolile država in dežela ter 1 milijon brezobrestnih posojil.

Da sloni češko zadrugištvo na zdravih temeljih, to je sijajno pokazala takozvana „nouzová akce“ t. j. podpora akcija v korist českých kmetov, ki so jih bile prizadele velike uime, toča in suša. L. 1903 je pobila toča okoli 60 okrajev na Južnem Češkem in na Moravskem in je uničila vse poljske pridelke ravno pred žetvijo; l. 1904 pa je bila velikanska suša, kakoršne niso pomnili niti najstarejši ljudje. Vsega je manjkalo, krompirja, repe, žita, zlasti pa sena, otave in detelje, tako da se je bilo bati, da bo živinoreja in svinjereja za nekaj let uničena.

Tedaj je začela vlada v korist českých kmetov veliko podporno akcijo, katere se je udeležilo tudi

češko združništvo. Češke združne zveze so takrat žrtvovale tisoče in tisoče, da bi vsaj deloma zmanjšale veliko bedo čeških kmetov. In združenim močem se je to res posrečilo. „Nouzová akce“ pa je bila obenem tudi dobra šola za češko združništvo.

O bodočem razvoju češkega združništva si ne moremo narediti jasne slike, ker je cela češka združna organizacija še premlada. Če se bo razvijala v znamenju centralizacije ali pa decentralizacije, kakor pri nas, to pokaže bodočnost. A. Veble.

Novi vinski zakon.

Zakon z dne 12. aprila 1907. l. o prometu z vinom, vinskim moštom in vinsko drozgo.

(Konec.)

§ 7. Za lažnivo oznamenilo v smislu §§ 11 in 12 zakona o živežu je sosebno šteti:

1. Oznamenilo vina ali vinskega mošta, kateremu se je pridejal cukar, za „prirodno (pristno) vino“ ali „izvirno vino“, „prirodni mošt“ ali „Izvirni mošt“ ali kako podobno oznamenilo tako, da utegne zbuditi mnenje, da se ni kaj takega pridejalo.

Isto velja za sladka (desertna) vina, razen tega tudi za primer, da so se v njih narejo uporabljale rozine ali korinte ali pa več nego en prostorninski odstotek alkohola;

2. tako oznamenilo vonjavih in začinjenih vin, ki jih ne dá spoznati za vonjavo ali začinjeno pijačo.

§ 8. Prepovedano je narejati za prodajo, na prodaj ponujati in prodajati:

1. druge nego v § 2, odstavek 2 navedene vinu podobne in vinovite pijače;

2. zmesi, katere so po svoji sestavi namenjene za to, da služijo za pomoček naprave vinu podobnih ali vinovitih pijač.

Kdor ravna zoper to prepoved, kaznuje se zaradi tega prestopka po § 10 zakona o živežu in uporablja se določila §§ 20 do 23 zakona o živežu.

Vinovite pijače v zmislu tega zakona so:

- tropinščenica, to je pijača, ki je napravljena z vretjem ali izluženjem vrelih ali nevreljih vinskih tropin z uporabo vode z drugim ali brez drugega pridevka;
- „podolženo“ vino, to je iz vinskega mošta ali vina z uporabo vode z drugim ali brez drugega pridevka napravljena pijača;
- drožno vino, to je iz droži ali vinske gošče z uporabo vode z drugim ali brez drugega pridevka napravljena pijača;
- zmesi vina z vinovitimi pijačami, z vinom iz sadja, jagod in slada, z medico ali z vinu podobnimi pijačami.

§ 9. Nareja tropinščenice za lastno domačo potrebo (družino, posle, nameščence) je vezana na dolž-

nost priznanila pri pristojnem občinskem ali krajnem predstojništvu s povedbo napravljene množine.

Posode ali shrambe, v katerih se nareja ali leži tropinščenica, morajo imeti napis, ki se dobro vidi in daje nedvomno spoznati vsebine.

Natančnejša določila je izdati ukazoma.

§ 10. Vsak imetnik kletnih ali drugačnih prostorov, v katerih se nareja vino za prodajo, obdeluje, na prodaj ponuja ali prodaja, mora v teh prostorih na kakem vidnem mestu v razločnem odtisu poočititi §§ 2 do vstevši 14 tega zakona.

§ 11. Kdor ravna zoper predpise §§ 4, zadnji odstavek, 9, 10 tega zakona ali na podstavi § 9 tega zakona izdane ukaze, njega naj politično oblastvo prve instance kaznuje v denarju do 200 K ali z zaporom do 14. dni.

§ 12. K prostorom, v katere smejo po § 3 zakona o živežu hoditi postavljeni nadzorni organi, da opravijo pristojna jim uradna dejanja, oziroma v katerih je po § 4 zakona o živežu opraviti preglede, spadajo tudi kleti in drugi prostori, ki služijo za napravljanje, shranjevanje ali na prodaj ponujanje vina ali vinskega mošta, namenjenega za prodajo.

Nadzorni organi imajo pravico v te prostore stopiti zunaj ponočnega časa in, če vse kaže, da se dela ponoči, tudi v tem času, da izvršujejo ta zakon.

§ 13. Za izvrševanje in nadzorovanje v tem zakonu obseženih predpisov je v kletih in drugih obrtvalnih in skladnih prostorih vseh tistih, ki se bavijo s prometom vina in vinskega mošta (proizvodnikov, trgovcev, krčmarjev, vinotočnikov itd.) zdaj pa zdaj uradno ogledavati.

Da vršé to kontrolo, naj se, potem ko se je dobilo mnenje dotičnega deželnega zbora postavijo posebno strokovno izobraženi, zaprišeženi, državni kletni nadzorniki. V vsaki izmed kraljevin in dežel, zastopanih v državnem zboru, je postaviti enega takega kletnega nadzornika; a lahko se tudi v kaki izmed teh kraljevin in dežel, kakor kažejo razmere, postavi več nadzornikov ali pa tudi za več dežel samo eden tak nadzornik. Ti kletni nadzorniki so podrejeni političnemu deželnemu oblastvu in na najvišji instanci poljedelskemu ministrstvu.

Kletne nadzornike je z njih uradno prisego zavezati, da hranijo v tajnosti opravilne in obratne razmere, za katere zvedó, s pridržkom naznanila kakih protizakonitosti; sosebno morajo v najstrožji tajnosti hraniti, kar so jim proizvozniki in podjetniki za tajno proglasili o tehničnih uredbah, načinih postopanja in kakih posebnosti v obratu.

Kako opravljati kontrolo in preglede, in katere pravice imajo gori imenovani kontrolni organi, o tem naj se zmislooma primerno uporabljajo določila zakona o živežu.

§ 14. V tem ukazu za vino in vinski mošt ukrenjena določila se uporabljajo tudi na vinsko drozgo.

§ 15. Ta ukaz dobi moč tri mesece potem, ko se je razglasil.

Hkratu se razveljavi zakon z dne 21. junija 1880. l. (drž. zak. št. 120) o nareji in prodaji vinu podobnih pijač.

§ 16. Izvršiti ta zakon je naročeno Mojim ministrom za poljedelstvo, za trgovino, za pravosodje in za notranje stvari.

Na Dunaju, dne 12. aprila 1907. l.

Franc Jožef s. r.

Beck s. r. Klein s. r. Bienert s. r.

Auersperg s. r. Fořt s. r.

Mlekarstvo in perotninarstvo.

Nevarnosti mlekarstva za neizobražene kmete.)* Z veseljem moramo pozdravljati lepi razvitek našega mlekarstva v zadnjih letih. V njem je našel naš ubogi, zadolženi kmet nov vir dohodkov, ki mu je bil pred 20 leti še skoraj čisto neznan. Poraba mleka v mestih in raznih industrijskih krajih postaja vedno večja, z dežele se uvozi v mesta vedno več mleka.

Najnovejše naprave so omogočile tudi, da se mleko iz najbolj oddaljenih krajev, iz najbolj skritih vasi lahko in brez velikih težkoč uvaža v mesta.

Neomejeni razvitek prodaje mleka iz dežele v mesta pa lahko postane za kmeti naraščaj pogubonosni. Kmetje, ki ne znajo ceniti važnosti mleka za gospodinjstvo, bodo prodajali skoraj vse mleko v mlekarne, doma ga pa bodo odtrgavali svojim mladim, neodrslim otrokom. Kolike važnosti pa je ravno mleko v mladosti, zna le isti ceniti, ki je videl otroke, ki so imeli dovolj mlečne hrane in otroke, katerim se je odtegovalo mleko. Začasno posestnik ima lahko veliko dobička iz prodaje mleka, pokvari pa si lahko s svojim neprevidnim ravnanjem ves svoj zarod.

Da bi razvitek mlekarstva slabo vplival na razvoj naroda slovenskega, si še ne upam trditi, ker imamo še premalo izkušenj iz te kratke dobe in ker se je dosedaj večinoma le prodajalo mleko, ki je bilo odveč v gospodinjstvu, vendar izkušnje iz drugih dežel nas učijo, da je treba opreznosti. Posebno iz Švice in Bavarske se že čujejo tožbe, kajti ravnotam je mlekarstvo jako razvito. Švicarski zdravnik Schuler piše v svoji knjigi: „Über die Ernährungsverhältnisse der arbeitenden Klassen der Schweiz“, da kmetje vsi od kraja brez razločka oddajajo mleko za izvoz v mlekarne, ki so opremljene z vsemi tehničnimi pripomočki veleobrtni, in si ohranijo doma le posneto mleko. Vendar so bili toliko previdni, da se je zahtevalo, da morajo mlekarne za določeno nizko ceno oddajati mleko domačinom. Kaj pa so zakrivilo mlekarne, nam pričajo nabori l. 1906 v lucern-

skem kantonu, kjer niti 30% fantov ni bilo več sposobnih za vojaščino. Vsi pa so edini v tem, da je iskati vzrokov v nezdravem razvoju mlekarstva. Otrokom se ni dajalo več dovolj mleka, kmetje so rajši nosili mleko v mlekarne in kupovali za otroke razne nadomestke in moke, ki so jih mešali med vodo in dajali otrokom, kakor delajo na nekaterih krajih s teleti, katerim odvzamejo kravje mleko in jih napajajo z vodo, kateri je ovsena moka primešana. Iste slabe izkušnje so napravili tudi v kantonu appencelskem in glarskem.

Še slabše pa so izkušnje na Bavarskem, posebno v istem delu dežele, ki meji na Švico, kjer se je mlekarstvo razvijalo kot v Švici. V deželni okraj lindavskem ob bodenskem jezeru je bilo l. 1907 od 604 za vojaščino odraslih fantov le 20 vsposobnih, 317 pa za vedno čisto nesposobnih. Krivdo pripisujejo vsi nezdravemu razvitku mlekarstva.

V naši domovini pozdravljajo vsi razvitek mlekarstva, tudi jaz vidim v njem velik napredek v našem gospodarstvu, vendar vsi naj delajo na to, da bode našemu narodu ta novi vir dohodkov v korist in ne v škodo.

V prvi vrsti mora biti dovolj mleka doma za ljudi, potem se še le lahko odda v mlekarne. Boljše je prodati „špeh“ kot mleko, ker več koristi mleko dobremu razvitku mladine kot vsa druga živila.

Z. Planinšek.

Nekaj o reji kokoši. Ako obrnemo svoj pogled na perutnino, ki jo rede naše gospodinje, pa vidimo med njo kaj prižasto zmes vseh mogočih plemen, katere se mnogokrat rede na ljubo zali postavi, redkosti v deželi, ali na ljubo zalemu perju, ne pa na ljubo dobičku. Zlasti kaj otožno izgleda v reji naših kokoši, da lahko najdemo v eni sami vasi več nego kakih 10 plemen. Takoj na prvi pogled razvidimo, da naše gospodinje niso zadostno poučene o kokošji reji ter da ne poznajo plemen perutnine in njih lastnosti. Znati to ali ono perutnino prav imenovati, to še ne zadostuje, zakaj dobra gospodinja mora poznati tudi dobre lastnosti posameznih plemen ter si po tem izpoznanju to ali ono plemo izbrati. Radi tega hočem opisati nekoliko važnejših plemen po njih vnani postavi ter njih lastnostih.

Minorka. To je neka vrsta kokoši, ki so najbolj plodne, zakaj takšna kokoš iznese v drugem letu od 150 do 180 jajec. Jajca so kajpada iz početka majhna, kakor navadno, toda to nas ne sme begati zakaj v drugem letu nesejo takšne kokoši že kaj zala, velika, bela jajca. Te kokoši le poredkoma kvačejo ter se za valitev jajec manj prilegajo, radi tega pa učinimo prav, ako pri reji minork imamo poleg njih še nekatere kokoši brahmanke, mačice ali plimontke, ki sicer sorazmerno manj nesó, pač pa dobro valé. Kokoš minorka je navadno bela ali črna, pa tudi drugačne barve. Ona je v ozkem sorodstvu s španskimi kokoši ter se razlikuje od njih le v tem, da ima le ušesno mrenico belo, med tem ko imajo one tudi lice belo.

Odrastle kokoši tehtajo 2 kg, petelini 3 kg, piščeta je moči v 8, 9 tednih prodati.

Minorka torej ni nič večja, nego so naše domače kokoši, vendar urnejše raste, bolje nese in to celo po zimi ter ima kaj tečno belo meso.

Zlasti si prizadevajo razširiti minorko radi njih vrlin na Angleškem.

Izgledajo pa minorke tako-le:

1. Imajo črno, na zeleno se lesketajoče perje, ki se jim jako prilega.

2. Krepak, dovolj dolg, črn in na koncu nekoliko svetlejši kljun.

*) Prinašamo ta članek, ker priznavamo, da opozoruje pisatelj na zlo, ki bi moglo nastati pri nas pri zelo razvitem mlekarstvu. Toda od takega smo še zelo daleč. Sicer se pa v pravilih naših mlekarskih zadrug po večini nabaja določba, da morajo člani mlekarskih zadrug izročiti zadrugi vse dobavljeno mleko, „izvzemši onega, ki ga rabijo za domače potrebe“!

3. So ponosne postave, šibke, srednje velikosti.
4. Greben imajo velik, brez zakrvin, razdeljen na 5 do 6 širokih zobcev.
5. Lice je gladko in krvavo rudeče.
6. Oči so velike, temnorudeče.
7. Ušesne ploščice so gladke, jajčnate podobe ter bele barve.
8. Podbradek imajo dolg, širok, krvavo rudeč ter jako zaokrožen.
9. Noge imaje sive s svetlimi kremplji, močne in dovolj visoke.
10. Rep je visoko nasajen ter srpu podoben.

Bele minorke imajo razun belega perja kljun in noge rudeče-žolte ter bele kremplje.

Mnogi kokošarji zamenjavajo črne minorke s črnimi španskimi kokošmi ali pa s črnimi langshany. Ako pa pogledamo pozornejše, spoznamo takoj, da imajo ne le zgolj ušesne ploščice (kot minorke) marveč tudi vse lice belo. Črne laške kokoši imajo rumen kljun in rumene noge (minorke črn kljun in sive noge) ter ušesne ploščice tudi bele, toda manjše in bolj okrogle, njih postava pa je manj šibka, nego črnih minor.

Črni langshan je neka vrsta kokoši, ki izvira iz Manžurske. Rudolf vitez iz Prusije Kobierski hvali v svoji brošuri, ki jo je izdala c. kr. kmetijska dolnje-avstrijska družba, na vso moč to kokoš, a to ne le zastran nosečnosti, marveč tudi radi velike rasti in dobrega mesa. Po skušnjah čeških in moravskih kokošarjev ni moči te vrste kokoši preveč hvaliti, ker neso v primeri z minorkami zelo malo jajec, ki so sivkaste barve in njihova drobna piščeta le počasi dobe perje ter so jako občutljiva proti vlažnemu vremenu. Odrastla piščeta pa so vtrjena ter neso tudi po zimi. Odrastel petelin tehta $4\frac{1}{2}$ do $5\frac{1}{2}$ kg, kokoš pa $3\frac{1}{2}$ kg.

Znamenja črnih langshanov so naslednja: 1. Postave so velike in polne (ne šibke) z močnim, primerno zakrivljenim, temnim ali črnim kljunom. 2. Greben je manjši, lepo zaokrožen in nekoliko okrojen. 3. Lice in ušesne ploščice so rudeče. 4. Oči imajo temnosive. 5. Vrat je dolg in močan, noge srednje dolge ter z nežnimi kostmi, kremplji so beli in kožica na njih rožnata. 7. Rep je gost in kratek.

Perutnina ta se v poslednjem času močno križa z drugimi plemeni, pri nas pa, kakor že rečeno, se ni prikupila in radi tega jih je treba po navedenih znamenjih razlikovati od minor.

Cepanje mladih piščet. Mnogo piščet pogine vsled urne rasti takoj, ko se izvalé. Slaba so tako, da ne morejo držati kril nakvišku. Dirjajo in se šopirijo tako, kakor bi jih neprestano zeblo. Takšna piščeta je treba takoj deti v topel hlev ter jih hraniti z odrezki mesa, s kuhanimi jajci, kuhano ržjo ter z razmočenim belim kruhom. Najpogosteje zbole že po prvih 14 dnevih, časih tudi v petem in šestem tednu. Mladim, slabim piščetom dajajmo marljivo polže, po katerih se močno ojačijo.

Ali je nosečnost kokoši odvisna zgolj od plemena in hrane? Navadno pravijo, da je perutnina dosegla po načinu angleških mojstrov gotovi tip in da imamo plemena kokoši, ki se odlikujejo s to ali ono barvo, postavo in slučajno tudi z lastnostmi. Tako se hvalijo kot znamenite kokoši bele vijandke, rumene orpingtonke, gudanke, minorke, sedmogradke, golovratnice ter tudi naše domače kokoši. Mnogokrat govorimo o kokošarjih, ki rede ta plemena in marsikateri njih nosečnosti preveč ne hvali, med tem ko je drugi radi velike nosečnosti kar navdušen. Po skušnjah je

bilo dokazano, da tu gre za razna pokolenja tega ali onega plemena; tako je dokazano, da so nekatera pokolenja (panoge) belih vandotek nesla slabo, druga pa pri isti hrani izborna in podobno se je opazalo tudi pri drugih plemenih. Iz tega izvira nauk za naše gospodinjke, naj dajo valiti kokošim zgolj jajca od takšnih kokoši, ki obilno neso ter najmanj jajec od kokoši, ki le slabo nesejo ter takšne kokoši odpravijo izmed svoje perutnine. Važno je kajpada omeniti, da za vzdrževanje koristnih lastnosti naših kokoši se priporoča zmerom vzeti petelina izmed tuje vrste. Ako pazimo na izbero kokoši po nosečnosti ter se izogibamo sorodne plemenitve, pa postanejo naše kokosi, ki se z nosečnostjo že sedaj odlikujejo, v kratkem najboljše, ter tudi izmed vseh najbolj cenjene.

Kako je ravnati z zmrzlimi jajci. Večkrat jajca pozimi zmrznejo. Zmrznjena jajca je treba počasi otajati na ta način, da se denejo v pripravno posodo in se na nje naliije mrzla voda. Čez nekaj ur se naredi na jajcih ledena skorja. Nato se voda previdno odlije in zopet naliije nova voda. Še le potem se spravijo jajca na gorkejši prostor. Če se pa pokaže zopet ledena skorja na jajcih, se obnovi še enkrat voda, dokler ne preneha zmrzovanje vode. Na to se vzamejo jajca iz vode in dobro obrišejo. Spraviti jih je na primerno topel kraj, kjer se ni bati mraza in tam se jih obrača vsake 4 do 5 dni, dokler se ne porabijo.

Jajca kot živež. Reja kokoši, katere zavzemajo med perutnino prvo mesto, daje pri vzglednem oskrbovanju zadatne dohodke. Glavna korist, ki jo imamo od kokoši, so jajca. Ta pa tvorijo kaj važen trgovinski predmet, ki ima ter bo imel neprestano dokaj kupcev, zakaj na milijone jajec se vporabi pri pripravi raznega živeža in tudi zdatna množica za druge namene. Najsi tudi pri nas reja perutnine ne stoji na oni stopinji popolnosti, na kakoršni bi imela in morala biti, ni mogoče vendar nikakor zanikati, da bi se tukaj ne bil napravil korak k boljšemu. Da je temu res tako, odseva tudi iz tega, da izvoznja perutnine, zlasti pa jajec, neprestano raste. Tako se je iz Avstro-Ogrske izvozilo jajec:

Leta 1892	za 46.804.000 K.
„ 1894	„ 75.774.000 „
„ 1896	„ 79.802.000 „
„ 1898	„ 79.996.000 „
„ 1900	„ 90.000.877 „

Jajca se izvažajo iz avstro-ogrske države največ na Nemško, na Angleško, Švicarsko, v Belgijo in dr. Ker jih dobivamo od kokoši, se je treba pobriniti za to, da se njih nosečnost pomnoži. To dosežemo s tem, da vpeljemo dobro pleme, ki se odlikuje ne le zgolj z nosečnostjo velike množice, marveč tudi velikih jajec. Razun tega redimo le mlade kokoši ter jih redno oskrbujemo in krmimo s primerno hrano.

Kokoš, ki slabo nese, znese na leto komaj kakih 70 jajec, srednje dobra 120, dobra pa 150, zelo dobra celo 200 jajec. Važnost pa počiva ne le na množini, marveč tudi na teži jajec. Tako n. pr. se smatrajo za majhna jajca, ki tehtajo le okolo 33 g kos; na 1 kg jih gre kakih 30, za srednja ona, katerih tehta kos 50 g, na 1 kg jih je treba 20; za velika ona, katerih eno tehta 70 g, na 1 kg jih je treba 15.

Pri teži 60 g odpade na

lupino	6 g	ali	10.69 %
beljak	36 „	„	60.42 „
rumenjaki	18 „	„	28.89 „
	60 g		100.00 %

Najvažnejši del je beljak in rumenjak, najsi tudi se celo lupina uporabi pri domačiji.

	Beljak obsega:	Rumenjak obsega:
vode	85.00 %	47.19 %
suhe svarine	15.00 „	52.81 „
	100.00 %	100.00 %
beljakovine	12.00 %	15.63 %
izvlečka in maščobe	2.70 „	56.22 „
pepela	0.30 „	0.96 „
	15.00 %	52.81 %

Vsled tega obstoji kokošje jajce iz naslednjih sestav: vode 75 %, suhe tvarine 25, beljakovine 11.92, maščobe in izvlečka 12.63, soli 0.45 %. Največjo važnost ima jajce kot živež, ker pripada k najbolj redilni hrani. Ako primerjamo sestavo jajec z nekaterimi drugimi živili, pa se nam pojavi naslednja posledica:

	voda %	suha tvarina %	belja- kovine %	maščoba %	izvleček %
Krompir	74.50	25.50	2.00	0.10	21.50
Kruh iz rži	37.22	62.78	6.12	0.30	55.18
Kruh iz pšenice	26.39	73.61	8.62	0.40	62.98
Mleko	88.00	12.00	3.20	4.00	4.00
Grah	14.50	85.50	23.00	2.00	53.50
Leča	14.50	85.50	26.00	2.50	50.50
Jajce	75.00	25.00	11.92	1.20	63.00
Goveje meso	73.48	26.32	18.17	5.86	0.11
Telečje meso	73.91	26.09	19.51	5.37	—
Prasičje meso	54.63	45.27	16.58	28.03	—
Sir	36.00	64.00	23.00	37.00	—

Tržna cena jajec je različna, kakor sploh nanese letni čas. Ako pa primerjamo pravo ceno n. pr. govejega mesa z jajci, pa se kaže naslednja denarna vrednost:

	Govedina obsega:	Jajce obsega:
beljakovine	18.17 %	11.92 %
maščobe	5.86 „	12.63 „
drugih živil	0.11 „	— „
	24.14 %	24.55 %

Obedve hrani imata po tehtnici okroglo 24 % živil. Ako velja kilogram mesa 1 K 20 v., velja 100 kg 120 K. Ker ima 100 kg jajec tudi 24 % živil, ima tudi ono ceno 120 K. Ako tehta eno jajce povprečno 50 g, jih je treba za 1 kg 20, za 100 kg 2000, ki stanejo 120 kron. Radi tega stane eno jajce brez obzira na letni čas 6 vinarjev, za katero ceno se pri gorenji ceni mesa že zamore kupiti. Najsi tudi imajo jajca, kar se teže tiče, enako vrednost, treba jim je vendar v drugih slučajih priznati prednost, ker so mehko kuhana laže prebavljiva kot meso. Jajca lahko nadomesté meseno hrano zlasti v poletnem času, ko ima meso zlasti na deželi kaj dvomljivo ceno.

Radi tega ni mōči dovolj priporočati, naj se rabijo jajca bolj nego doslej za živež, ker dajejo kaj redilno in ceno hrano.

Ogrsko surovo maslo. Na Ogrskem izdelujejo veliko surovega masla, posebno pa v poletnem času. To maslo vsled svoje nizke cene zelo konkurira našemu. Vendar je pa to maslo, kar se kakovosti tiče, mnogo slabejše nego naše. V poletnem času prenapolni ogrsko maslo vse naše trge, na Dunaju, v naših primorskih mestih, in sicer za zelo nizke cene. To priliko radi porabijo trgovci z maslom in mešajo potem naše maslo z onim. Ker bo pa maslo, katerega izdelujejo članice naše „Mlekarske zveze“, nosilo

posebno registrirano znamko, v bodoče ne bo mogoče naše maslo na ta način diskvalificirati.

Gospodarske drobtine.

Kako je moči spoznati dobro kravo? Krava, ki dobro molze, ne bo nikdar debela in čim več dobiva živeža, tem več daje mleka. Mlečno kravo je mogoče izmolziti na smrt, to pomeni, da dobra molznica dobi črez nekaj časa jeliko in ta bolezen jo ugonobi. Vsako dobro kravo je treba najmanj šest tednov pred povrženjem opustiti molzti, zakaj takšna krava molze od enega teleta do drugega. Da se to laže zgodi, se ji primeša nekoliko moke iz leče, ali iz čebule med krmo, po čemur zgubi mleko — razumi se samo po sebi, da se takšna moka ne sme dajati drugim molznim kravam.

Glava mlečne krave je neprestano medla (suha), oči so velike, toda med očmi se nahaja dovolj globoka jama, nos je bodisi raven, ali grbast, vrat dolg in suh, rebra široko postavljena, dlaka in koža mehka in gladka. Vime krave mlekarice ne sme biti veliko grobo, meseno, marveč mora izgledati takisto kot goba, morajo se sesci skriti v njem ter biti zategnjeni navzgor. Pri vsaki kravi je obrneno nekoliko dlake od vimena do sramnice navzgor, kar se imenuje mlečnica, ali mlečno zrkalo.

Evo, čim bolj široko in daljše je takšno zrkalo, tem boljša molznica je krava. Od vimena pod život so napeljane mlečne žile, ob njih se na polovici života nahajajo jamice, ali nekakšne luknje. Čim boljša molznica je krava, tem večje so tudi te jamice. Težavno je naštetati vsa znamenja dobre molznice, ker teh je nenavadno mnogo, vsekako pa se pripeti, da naletiš časih na kravo, ki ima vsa znamenja dobre mlekarice, pa tudi takšne, ki imajo brez vseh znamenj obilno mleka.

Šota. Pomen šote kot kurjave postaja čimdalje manjši, tem bolj pa raste nje cena kot gnoj, tvarina za konserviranje (ohramba pred kugo) in na zavijanje. Zlasti je šota velikega pomena kot gnoj. Težka, neprodorna tla, ki ti povzroča pri obdelovanju dokaj truda, postane po obilnem podoranju šote dokaj prhekjša, lažja, bujnejša in v kratkem času se obdela tako, da pridelek na tako pripravljeni zemlji postane bogat. V rahli zemlji tvori šota uprav narobe. Takšna prst poslana vsled v njej se zadržujoče vode bogatejša, kar tudi donaša večji pridelek. Pri tem še nismo omenili, da je šota koreninam zelo prijetna in da one v zemlji, kateri je primešana, dokaj bujnejše rastejo ter si vstvarijo v kratkem času dokaj vlaknastih koreninic. Poljedelec torej ne more uiniti nič boljšega, nego slehrno zemljo — rahlo ali težko s šoto dobro premešati. Ko bi pustili prej šoto ležati v gnojni jami, bilo bi to še boljše. V tem slučaju bi je nam ne bilo treba zmočiti, kar se ima zgoditi vsikdar pred podoranjem.

Šoto, kot sredstvo za konserviranje rabimo zelo dobro zlasti za sadje. Jabolka, ki jih položimo v šotin dlen, torej na suh prostor, se vzdržé zelo znamenito, tudi v vetru izpostavljenih kletih, v hladnih sobah ohranijo zaboji odlično svojo vsebino. Najbolje in najdalje se ohrani sadje, položeno v šoto, ako se zaboji zakopljejo v suho prst. Kot tvarina za ovijanje se odlikuje šota pri rečeh (sadju), ktere ne vzdržé tlaku, n. pr. za grozdje, jabolka, hruške itd.

Kako dolgo se sme molzti molzna krava? Splošno je razširjeno mnenje, da čim dalje, tem bolje je. Dá, moja sosedja je celo dejala, da je kravo treba molzti še celo tedaj,

ko že nima več niti kapljice mleka, zakaj čimdalje se baje molze, tem več mleka ima po povrženju. Zares, kjer krave ne vozijo, ljudje ne delajo prav, zakaj krava se mora najmanj 8 — 10 tednov pred povrženjem nehati molzti.

Tele v materi tudi živi od krave in šesmesečno tele potrebuje že dokaj mleka. Ako jo molzemo mi, ter jo molze tele — torej je iz tega razvidno, da se to godi na škodo matere in teleta. ☼

Dá, ako se tako vtrudi, pa to škoduje tudi njeni prihodnji dojnosti. Ko bi se tudi ne bilo bati, da bi se v molžo godila škoda, je vendar že sestava kravjega mleka v 7. mesecu povsem druga, nego v prvem, ali drugem. Tu se mleko že pripravlja čimdalje bolj v provspah bodočega rejenca — teleta. Kdor se ukvarja z gospodarstvom, on dobro vé, da ima mleko v šestem mesecu od krave, ki bi imela povreči, naj bi ga še toliko imela, povsem drug okus, nego v prvem. Dá, proti koncu molže ima mleko tako neprijeten okus, da se niti rabiti ne dá. Ta napačen okus se ne dá odpraviti, nadomestiti z ničemur, ko bi tudi krmili kravo z najboljšo krmo. Tudi v tem slučaju, ko bi dojna krava celo v 7 mesecu imela dovolj mleka, previdni gospodar opusti molžo, vendar ne nakrat, da to kravi ne bi škodovalo. Iz početka se krava molze po dvakrat, potem pa le po enkrat na dan. Pa tudi krmili ji je treba bolj zmerno.

Dobre molzne krave. Francozje sodijo molzno vrednost krav po nekem posebnem znamenju; oni merijo oddaljenost zadnjih dveh reber. Bolj ko ste ti oddaljeni, boljša molzna žival je. Neko kmetijsko društvo je stvar preskušalo in našlo: Reбри oddaljeni 3 cm, krava srednje vrednosti, ki daje 12 — 15 l mleka na dan; reбри oddaljeni 4 cm — navadna žival, ki daje 16 — 19 l; reбри oddaljeni 5 cm — dobra molznica, daje 20 — 22 l; reбри oddaljeni 7 1/2 cm — izreden slučaj, najboljša molznica, daje 26 — 30 l. Mi takih molznih krav navadno nimamo, živinoreja je pri nas še zastala, ne znamo živali ne rediti, ne krmili, a v drugih deželah je drugače. — Torej bi kupec po tem znamenju mogel ceniti vrednost živali. Pri nas se zdaj kravo ceni, ki je stegnjenega života in drobnih kosti. Stegnjeni život seveda tudi povzroči, da ste si zadnji dve reбри oddaljni in se v tem strinja z merilom, ki ga rabijo Francozje.

Plesniva vinska posoda. Če nam posoda po naših zidanicah plesni, ni prav nič čudnega, ako dobi tudi vino „dušec.“ Zato pa bodi naša skrb, da vinsko posodo dobro shranjujemo in jo varujemo pred plesnijo. Plesenj se najprej kaže v prostorih, ki so vlažni. Zato pa treba take shrambe zračiti. Dobro jih je sem in tja zažveplati, ker je znano, da žveplo uničuje plesen. Posodo samo pa je skrbno očediti in obrisati, če se je je plesen prijela.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 10. (Ljudska hranilnica in posojilnica pri Sv. I. p. T.) Z ozirom na sedanjo denarno draginjo smo sklenili zvišati obrestno mero za posojila. Ker pa ne vemo natančno, kako postopati, prosimo Vas v tem oziru pojasniti. Še posebno pa glede tega, ali zamoremo povišati tudi obrestno mero starih posojil?

Odgovor 10. Po § 10 Vaših pravil določuje načelstvo (v seji) visokost obresti od posojil z ozirom na denarne in časovne razmere. Ker je Vaš zavod raiffeizenska posojilnica, morate paziti na to, da ne zvišate obrestne mere posojil nad 6%, ako obrestujete hranilne vloge po 4 1/2%,

in to z ozirom na predpis Vaših pravil in zakona 1. junija 1889, ki določuje pogoje za doseg pristojbinskih olajšav. En tak pogoj je, da ne sme obrestna mera posojil s postranskimi pristojbinami vred (upravni prispevek, provizija) presegati za več nego 1 1/2% obrestne mere hranilnih vlog. Sklep načelstvene seje glede povišanja obrestne mere morate razglasiti v smislu §§ 41 in 28 Vaših pravil z naznanilom, nabitim v uradnici, z razglasom v „Narodnem Gospodarju“ in še drugih lokalnih listih, ako se to načelstvu zdi potrebno. Sklep načelstva glede povišanja posojilnih obresti velja brez razlike za vse dolžnike, tedaj tudi za stare dolžnike. Tembolj, ker se v Vaših zadolžnicah nahaja določilo, da prevzame dolžnik obveznost „plačevati od tega posojila letne ... odstotne (.....%) obresti, ako bi pa upnica povišala obrestno merilo, pa tolike, kakoršne se bodo določile, a vendar ne višje kot šestodstotne.“

Vprašanje 11. (Hran. in pos. v K.) Prosimo, da bi nam blagovolili pojasniti, koliko je načelstvo v svojem lastnem področju opravičeno dovoljevati v dobrodelne namene, seveda vedno imaje pred očmi gmotno stanje tega zavoda, da bi ne bil oškodovan? Pojasniti prosimo radi tega, ker je nek član nadzorstva očital načelstvu, da ni opravičeno dajati podpor niti 20 kron, kakor se je to zgodilo pred dvema mesecema.

Odgovor 11. Po Vaših pravilih ni to ne prepovedano, ne dopuščeno. Naloga načelstva je, da skrbno upravlja premoženje posojilnice. V izvenrednih slučajih sme načelstvo pač dovoliti malenkostne podpore v dobrodelne namene. Ker pa mora načelstvo z računskim sklepom itak predložiti občnemu zboru v potrjenje natančen obračun svojega delovanja, je vsakemu odboru že s tem mogoče razvideti, katere svote sme zagovarjati pred občnim zborom. V najskrajnejšem slučaju se zna zgoditi, da občni zbor ne potrdi dotičnih svot, tako da jih mora potem odbor povrniti posojilnici iz svojega. Seveda je najbolje, da se določevanje podpor prepusti letnim občnim zborom, in sicer iz tekočih dohodkov novega poslovnega leta.

Vprašanje 12. (Kmetijska zadruga v M.) Ali je treba priziv zoper naloženo pridobnino kolekovati?

Odgovor 12. Prizivi zoper odmeritev pridobninskega davka pri podjetjih, ki so podvrženi javnemu polaganju računov, se morajo kolekovati s 30 vinarji, ako davek ne presega svote 100 K, s kolekom 72 vinarjev za vsako polo pa, ako presega predpisani davek navedeni znesek 100 K.

Vprašanje 13. (Kmetijsko društvo v M.) V naših pravilih ni nobene določbe o tem, kedaj da je glavna skupščina sklepčna. Koliko mora biti najmanj zadružnikov navzočih? Kako je treba postopati v tem oziru?

Odgovor 13. Ako pravila nimajo glede sklepčnosti občnega zbora nobenega predpisa, je potrebno, da se ravnate po predpisih zadružnega zakona. § 31 navedenega zakona se glasi: „Za sklepčnost občnega zbora je potrebno, ako ne določajo pravila drugače, da se istega udeleži ali da je na njem zastopana vsaj desetina članov.“ V slučaju nesklepčnosti se je pa treba ravnati po § 32 zakona, po katerem se mora sklicati v predpisanem času in na predpisani način drug občni zbor, ki je potem sklepčen, neoziraje se na število navzočih članov. Glasuje se z absolutno večino glasov, ako ni v pravilih drugačne določbe. Predsednik glasuje in obvelja v slučaju enakosti glasov ono mnenje, kateremu se je pridružil predsednik. Pravila

se pa smejo spremeniti edino le, ako za to glasujeta dve tretjini navzočih članov, seveda ako ni v pravilih v to svrhu določeno drugačno število potrebnih glasov.

Vprašanje 14. (A. A. v Št. P.) Pri sosednji mlekarini je neki ud pravilno odpovedal svoj delež. Sedaj ko mu je pretekel čas izstopa in zahteva povračilo svojega deleža, mu pa zadruga noče istega izplačati, češ, da mu ga izplača še le tedaj, ko bo zadruga pokrila primankljaj. Ali je to pravilno?

Odgovor 14. Po § 77 združnega zakona ne sme posamezen član izstopiti iz zadruge pred pretekom poslovnega leta. Prej pa mora svoje članstvo odpovedati, in sicer vsaj 4 tedne poprej, ako ne določajo pravila daljšega odpovednega roka. Delež se pa po § 78 sme izplačati šele po preteku jamstvene dobe, ki znaša pri zadrugi z omejeno zavezo eno leto po preteku poslovnega leta, v katerem postane pravoveljavni izstop člana. Izplača se pa v smislu § 79 v oni višini, kakor jo izkaže računski zaključek izstopnega leta. Zadruga nima pravice zavlačevati izplačila deleža, pač pa ima pravico, da od deleža izstopajočega člana z ozirom na obstoječi primankljaj toliko odbije, kolikor sorazmerno odpade na dotičnega člana, in sicer po računu onega leta, v katerem je obveljal izstop člana. Ako ima izstopajoči član tudi po pravilih pravico do rezervnega fonda, se mu mora izplačati tudi del istega, kakor odpade sorazmerno na člana.

Zadružni pregled.

Nove slovenske in hrvatske zadruge v decembru m. l. V mesecu decembru so bile vpisane v zadružni register sledeče nove zadruge s slovenskim in hrvatskim poslovnim jezikom: na Kranjskem: Hranilnica in posojilnica na Mirni (sodni okraj Rudolfovo) n*; Kmečka hranilnica in posojilnica v Cerkljah pri Kranju (Ljubljana) n; Kmetska hranilnica in posojilnica v Št. Petru na Krasu (Ljubljana), n; Strojne zadruge v Mednu in v Savljah (Ljubljana), o. Na Primorskem: Kmetska hranilnica in posojilnica v Lokvi (Trst), n; Fuškulinsko društvo za štednjo i zajmove (Rovinj), n; Vrvarsko društvo za štednjo i zajmove (Rovinj), n. Na Štajerskem: Hranilnica in posojilnica pri Sv. Urbanu nad Ptujem (Maribor), n; Ljudska hranilnica in posojilnica pri Sv. Lovrencu na dr. polju (Maribor), n. V Dalmaciji: Seoske blagajne za štednjo i zajmove v Donjem Muću (Split), n; v Stobreču (Split), n; v Žrnovnici (Split), n.

Zadružna pekarna se je ustanovila v Pulju, ki je s početkom t. l. začela poslovati. Prodajala bo kruh po najnižji ceni 21 vinarjev in najvišji 48 vinarjev za vsak kilogram. Za fini kruh ne bo rabila „margarina“, marveč pravo in dobro maslo.

Iz seje glavnega odbora c. kr. kmetijske družbe kranjske, ki se je vršila dne 28. decembra m. l., povzamemo glede združništva sledeče sejne sklepe: 1.) Prošnjo živinorejske zadruge v Horjulu za državno podporo je glavni odbor sklenil popolnoma s poizvedbami priporočeno predložiti c. kr. kmetijskemu ministrstvu. 2.) „Mlekarska zveza“ v Ljubljani je prosila, naj ji c. kr. kmetijska družba kranjska odstopi vse v njenem področju izvrševane agende mlekarstva. Sklenilo se je na tozavni dopis odgovoriti v zmislu družbenih pravil.

*) n = neomljena, o = omejena zaveza.

Goriška eksportna zadruga za zelenjavo je imela koncem preteklega leta 480 članov. Občnega zbora dne 5. t. m. se je udeležilo le kakih 60 do 70 združnikov. Iz zanimivega poročila posnamemo glede vpliva in delovanja zadruge v prošlem letu sledeče podatke; „Predsedstvo in odbor so imeli več sej, kjer se je razpravljalo mnogo važnih reči, osobito od početka, ali naj zadruga že prvo leto sama razpošilja krompir, ali pa naj se omeji samo na to, da določa krompirju, ki se ima prodati, minimalne cene, pod katerimi ne sme noben združnik prodati pridelka. Glede na to, da je bilo malo časa za lastno kupčijo in glede na velik riziko, sklenilo se je v eni teh sej, da se ne bo zadruga sama pečala s prodajo, marveč da prepusti kupčijo dose-danjim trgovcem, kateri pa se morajo zavezati, da se bodo pokorili odredbam zadruge. Ti so na to zahtevo pristali in se zavezali, da bodo plačevali krompir najmanj po oni ceni, katero določi zadruga. V nasprotnem slučaju bi se ti trgovci bojkotirali. Zadruga je bila natančno informirana o cenah krompirju drugod, zlasti v Nemčiji in zato je mogla tem svetovnim cenam primerno nastavlja-ti tudi cene domačemu blagu. Nekateri trgovci, ki bi imeli radi več blaga, začeli so krompir nekoliko dražje plačevati, nego je bila nastavljena najmanjša cena in s tem je zadruga povzročila v naših trgovcih nekako mejsebojno konkurenco, ki je prišla le našim kmetom v prid. Člani zadruge so se zvesto ravnali do zad-njega po odredbah osrednjega odbora in celo oni, ki niso bili še v zadrugi, so izpolnjevali, kar je bilo združnikom naloženo. Od trgovcev ni niti jeden prelomil zaveze in so vsi plačevali blago vsaj po oni ceni, ki je bila določena. Tuji trgovci so sicer skušali spraviti v obstoječo slogo nered, ker so pošiljali neresnične brzojavke, toda njihova nakana se je takoj izjalovila, ker je zadruga zasledovala natančno nastavljanje cen po posameznih trgovcih. Krompir, ki bi se bil brez zadruge prodajal po 3 do 4 krone kvintal, se je po posredovanju zadruge prodajal nad 7 K za vsak kvintal.“ — Posneli smo to poročilo, da razvidijo naši za-družniki, kako se da edino le z edinstvenim nastopom kme-tovalcev dosegati izboljšanje cen kmetijskih pridelkov. V edinosti je moč!

Kamnarska obrt na otoku Braču. Trgovinsko mi-nistrstvo, ki je že l. 1906 Klesarski zadrugi v Pučišću na otoku Braču prepustilo v rabo moderne stroje za klesanje kamena v vrednosti 25.009 K, je sedaj isti zadrugi odstopilo posebno napravo za obdelovanje kamna po strmih bregovih, ki velja 30.000 K. Na ta način je zadrugi omogočeno, da razvije intenzivneje to obrt in ji da popolnoma moderni pravec.

Zadružni Dom v Belemgradu. Nekateri poslanci-združniki so predlagali začetkom decembra meseca pre-teklega leta srbski Narodni skupščini, da bi se zemljišča in zgradbe sedanje Narodne skupščine darovali belgradski zvezi kmetijskih zadrug. Narodna skupščina dobi namreč v kratkem popolnoma novo palačo. S tem činom bi država pripomogla zvezi do onega dostojanstvenega ugleda, ki ga zasluži kot eminentno narodno-gospodarska naprava.

Beogradska zadruga je sklenila otvoriti svoje po-družnice v Stari Srbiji in Makedoniji. Doslej ima že podruž-nice v Skoplju in Solunu, v kratkem pa otvori še ono v Bitolju. Kredit v Stari Srbiji in Makedoniji je sicer še zelo malo razvit. Kar ga je, je v rokah drugih narodnosti. Zato je v narodnem oziru zelo koristno, da je sklenila Beogradska zadruga razširiti bančno poslovanje tudi na omenjene turške provincije.

† **Dr. Robert Raffay**, mnogoletni načelnik nižjeavstrijske zadrugne centralne blagajne in odbornik Splošne zveze kmetijskih zadrug na Dunaju je vmrl dne 4. p. m. Bil je zelo vnet in marljiv delavec na zadružnem polju. Slovencem, ki so se vdeležili lanskega I. avstrijskega zadružnega shoda na Dunaju, je Raffay v spominu kot poročevalec k prvi točki shoda: O zgodovini zadružnega razvoja na Nižjeavstrijskem.

Skrb nižjeavstrijskega deželnega zbora za zadružništvo. Na Nižjeavstrijskem, kjer se je razvijalo zadružništvo posebno po prizadevanju deželnega odbora, nimajo posebne zadružno-zvezne revizije. To oskrbuje namreč deželni odbor po posebnem „deželnem inšpektoratu za zadružništvo“. Ta urad ima 14 revizijskih uradnikov, ki se plačujejo iz deželnih sredstev. Reviziji po deželnem odboru je podvrženih sedaj 781 zadrug, in sicer 533 hranilnic in posojilnic, 177 mlekarskih zadrug, 21 skladiščnih zadrug, 9 vinorejskih in 41 raznih drugih zadrug. Za podpiranje zadružništva se nahaja v vsakoletnem deželnem proračunu postavka 300.000 kron. Zanimivo je, da se ta podpora uporablja izključno za gospodarske, tedaj nedenarne zadruge. Leta 1906 se je n. pr. iz tega zaklada porabilo 146.455 K za nadaljno pokritje izgube pri skladiščnih zadrugah. Te zadruge se zelo težko razvijajo, dasi so za žitno trgovino izredne važnosti. Mnogo trpe vsled velikega nasprotovanja trgovstva in pa zato, ker kmetje-pridelovalci žita še ne znajo izvrševati strogo zadružno disciplino. Svoječasno so skladiščne zadruge izkazale skupno izgubo 579.858 K. Deželni odbor izvršuje asanacijo vseh skladiščnih zadrug in pokriva iz prispevkov dežele prejšnjo neizogibno izgubo. Za amortizacijo zadružnih stavb in strojnih oprav teh 21 skladiščnih zadrug je deželni zbor lansko leto dovolil 103.028 K podpore. Vsi uradniki (poslovodje) imenovanih zadrug so sedaj uradniki Zveze nižjeavstrijskih kmetijskih zadrug. Za njihove plače je dobila Zveza l. 1907 45.000 K subvencije. Predsednikom skladiščnih zadrug se je iz deželnih sredstev izplačalo 20.000 K nagrad, da se jih s tem navduši za skrbno in previdno gospodarstvo. Nadalje se je dovolila podpora 32.841 K „Gozdarski in kmetijski zadrugi“ v Sv. Vidu pri Gölsen-u, 47.811 K pa „Nižjeavstrijski kletarski zadrugi“ na Dunaju. Pri prvi zadrugi se je zgradila zadružna žaga in umetni mlin, da zamorejo tamošnji kmetovalci boljše vnovčiti svoje gozdne izdelke in si ceneje nabaviti moko. Razvoj obeh zadrug in izredne težkoče, s katerimi je bil ta razvoj spojen, so povzročili pri obeh zadrugah znatne izgube. Dežela jih je pa vedno pokrivala iz deželnih sredstev, samo da je zadruge asanirala in postavila na trdna tla. Priznati je treba, da neguje nižjeavstrijska dežela zadružništvo kot skrbna mati. Mi pa bi bili zadovoljni, ako bi pri nas dežela le kot mačuha skrbela za naše zadružništvo.

Kmetijska centrala za prodajo živine na Dunaju, katero je koncem minulega leta ustanovila Splošna zveza kmetijskih zadrug, je doslej prodala 481 komadov živine, in sicer 183 volov, 105 bikov, 151 krav, 41 telet in eno svinjo, v skupnem znesku 148.120-96 K. 206 komadov je bilo iz Nižjeavstrijskega, 176 iz Gorenjeavstrijskega, 69 iz Štajerskega, 6 iz Koroškega, 15 iz Moravskega in 9 iz Galicije. Na Dunaju so v zadnjem času cene živini izdatno padle, ne pozna se pa to na cenah mesa.

Zadružništvo in prebivalstvo v Nemčiji. Po nemških uradnih statistikah je sedaj okrog 26.000 zadrug na Nemškem ki imajo približno 4 milijonov članov. Ti so izvečine družinski očetje. Ker odpada po uradnem štetju povprečno $4\frac{1}{2}$ oseb na vsako družino (l. 1905), se sme po primernem

odbitku računati, da združuje zadružništvo 16 milijonov prebivalcev. Nemčija ima sedaj približno 62 milijonov prebivalcev, tedaj je četrti del vsega prebivalstva spojenega v zadrugah. Kje so oni časi, ko se je še mislilo, da je zadruha brezpomemben poizkus na gospodarskem polju?

Furlanska zveza kmetijskih zadrug s sedežem v Gorici je sklenila posredovati pri prodaji pristnih kmečkih belih in črnih vin kmetovalcev, ki so združeni v organizaciji te zveze. Onim, ki se zanimajo za pristna furlanska vina, bodi omenjena zveza pri slučajnem nakupu toplo priporočena.

Denarni trg. Izredno visoka tendenca denarnega trga je začela nekoliko odnehavati. To se razvidi iz tega, da večje banke druga za drugo znižujejo svojo obrestno mero za diskont. Državna banka v Berlinu je diskont znižala na $6\frac{1}{2}\%$, lombard na $7\frac{1}{2}\%$, Narodna banka v Bruselju diskont na 5% , Francoska banka v Parizu na $3\frac{1}{2}\%$, Narodna banka rumunska v Bukareštu na 7% . Na Angleškem, kjer je sedaj privatni diskont izpod $4\frac{1}{2}\%$, se pričakuje z gotovostjo, da bo angleška banka v Londonu v kratkem znižala obrestno mero za diskont na 5% .

Književnost.

Ivan Podlesnik „Knjigovodstvo“. I. del. Založila „Katoliška bukvarna“. Ljubljana 1907. Cena K 3-20. — To je prvi del knjige, katero smo svoječasno naznanili v našem listu. Izšla je koncem preteklega leta v zelo lični opremi. Veseli smo je, ker smo prepričani, da bo prišla posebno prav vsem našim izobraževalnim društvom, ki imajo dolžnost naše ljudstvo navajati k boljšemu, izobraženejšemu napredku.

I. izšli del „Knjigovodstva“ je namenjen društvu življenju. Prinaša pouk v knjigovodstvu društev, čebelic, za mladeniče in gospodarje. Poleg strokovnega pouka prinaša tudi pregledna in koristna navodila za društveno poslovanje. Knjigovodstvo se naslanja na teorije enovitega knjigovodstva in izvaja praktične primere na podlagi temeljne, kronološke — opisovalne knjige (blagajnični dnevnik) s sistematično razporedbo v razkrojevalni glavni knjigi. Na prvi pogled se zde posamezni knjigovodstveni primeri in sestavki preobširni in okorni, nepotrebni balast za poedine voditelje društev, odnosno mladeniče in gospodarje. Isti uspeh bi se lažje in z manjšim trudom dal doseči s sinkronistično, tabelarno izpeljanimi knjigami. Toda knjiga zasleduje določeno tendenco: v manjšem in lažjem delokrogu hoče posameznika priučiti in vsposobiti za knjigovodstvo večjih podjetij, bodisi zadružnih (posojilnice, gospodarska društva), ali pa individualnih (trgovec, obrtnik). Knjigi se pozna, da je le predpriprava, uvod k ostalim dvem knjigam o zadružnem in trgovskem knjigovodstvu.

Priznati je treba, da je gospod pisatelj praktične oddelke knjige mojstrsko izvedel. Živi pač v neprestanem stiku z društvenim življenjem, tako da natančno pozna potrebe in vsposobljenost društvenega življenja za nadaljno samoizobrazbo našega ljudstva.

Za teoretični del pa si je izbral kot vir gospod pisatelj knjigo, ki je med strokovnjaki vpoštevana kot ena najboljših strokovnih spisov iz knjigovodstva. Namreč knjigo: F. Hügli „Die Buchhaltungssysteme und Buchhaltungsformen“. Na temelju te knjige podaja g. Podlesnik v „Uvodu“ v zelo primerni obliki katekizma (Vprašanja in odgovori) začetni

teoretični pouk v knjigovodstvu. Podajanje knjigovodstvenih pojmov sledi po moderni materialni dvoračunskovrstni teoriji, katero je ravno rajnki Hügli poleg prof. Schaera najbolj razširjeval in branil zoper izvajanja Berliner-ja in drugih knjigovodstvenih strokovnjakov. Ali je g. pisatelj pristaš te ideje, ki jo je v Avstrijo znanstveno in praktično zanesel prof. Ziegler, se sedaj ne da še trditi. Potrebno je, da se prej vpogleda vse tri dele knjige, tako da se dobi celoten in enoten pregled. V prvi knjigi podani teoretični podatki so šele nekak torzo celotnega dela. Vidi se pa, da stoji pisatelj še veliko pod vplivom personifikacijske teorije, katere se je navzel s poukom v naših trgovskih šolah. Razvidno je to z osme strani knjige. Priznavamo pa, da je ravno ta način še najbolj razumljiv strokovno neizobraženemu učencu, dasi mu pozneje moli jasnost knjigovodstvene tehnike. Zato pa je pouk po personifikacijski teoriji le mehaničen in ne more učenca nikoli popolnoma vglobiti v bistvo znanstvenega knjigovodstva.

Definicija enovitega knjigovodstva na str. 10 je dosloven prevod str. 19 iz prej omenjene Hüglijeve knjige. Tam je ta definicija zaključek teoretične razlage knjigovodstvenih računskih vrst na temelju dvoračunskovrstne teorije, ki jo je utemeljeval in razširjeval Hügli. V knjigi g. Podlesnika pa stoji bravec neposredno pred to povsem znanstveno podano definicijo enovitega knjigovodstva, ne da bi ga prejšnja vsebina pripravila na umevanje znanstvene razlage. Kdo nepoučenih bravecev naj n. pr. neposredno razume bistvo „računske vrste o delih imetja“? Prehod pa bi bil razumljiv, če bi bil g. pisatelj uporabil Hüglijeva izvajanja na str. 3 njegove knjige. Veseli nas pa, kakor že prej omenjeno, da uporablja g. pisatelj baš eno najboljših strokovnih knjig. Zakaj iz tega smemo pričakovati, da dobimo z naslednjimi knjigami nekaj res dobrega.

Tehnično nebitvena sta n. pr. tudi naziva „enostavno“ in „dvostavno“ knjigovodstvo na str. 10, in sicer vsled tega ker temeljita na podmeni, da se pri prvem knjigovodstvu zabeleže poslovni dogodki izvrše le z enim stavkom, pri drugem knjigovodstvenem načinu pa z dvornim stavkom, kar pa ni res. Saj vemo, da se tudi pri enovitem knjigovodstvu vpisuje cela vrsta poslovnih dogodkov hkrati v dva računa, in sicer tem pogostejše, kolikor več računov vodijo poslovne knjige glede posameznih imovinskih sestavin. Izrazitejša in tehnično primernejša sta zato naziva „enovito“ ali „enojno“ in „dvojno“ knjigovodstvo, ker označujeta le obliko, ne pa podstatne teoretične osnove knjigovodstva.

Dosledno s to podmeno izvaja tudi g. pisatelj v zvezi s Hüglijevimi trditvami, da je treba obstoječe knjigovodstvene oblike smatrati za strogo ločene sestave, ne pa za raznotere oblike enotnega knjigovodstvenega sestava, ki se razlikujejo le po načinu in obsegu zapisnega podajanja poslovnih sprememb in učinkov. Hügli zadnje odločno zanika (Buchhaltungsstudien, str. 4.) V tem smislu je tudi svoječasno polemiziral z Manfredom Berliner-jem (Zeitschrift für Buchhaltung), ki je zagovarjal enotnost knjigovodstvenega obračunstva. Novejši strokovnjaki pa se drže pojma enotnega sestava (Ziegler, Schär, Plank, Odental, Schmidt i. dr.).

Neistinita je tudi trditev na str. 11, da je Lucas Pacioli (recte Luca Pacciolo) „iznajditelj“ dvojnega knjigovodstva. Tozadevni odstavek je sicer povzet iz str. 89 in 91 prej omenjene Hüglijeve knjige, toda g. pisatelj je prezrl Hüglijevo stilizacijo: „Die Erfindung der doppelten Buchhaltung ist dem Franziskanermönche Lucas Pacioli . . . zugeschrieben worden.“ Pacciolo enostavno ni mogel

iznajdi dvojnega knjigovodstva, ker je bilo za časa njegovega življenja pri benečanskih trgovcih v splošni rabi. Najstarejši dokument dvojnega knjigovodstva je tzv. „Libro della Massaria“ (upravna knjiga) genueske občine iz leta 1340. Pacciolo pa je svoj Tractatus izdal šele leta 1494. Tudi je že 36 let pred izidom njegove knjige napisal Benedetto Cotrugli iz Dubrovnika v svoji knjigi „Della mercatura e del mercante perfetto“ odstavek „Dell' ordine di tener le scritture mercantili“ (Kako naj se pravilno vodijo trgovski zapiski), kjer omenja dvojno knjigovodstvo. Ta spis pa je bil natisnjen šele 79 let potem, ko je izdal Pacciolo svojo knjigo „Summa de Arithmetica itd.“ Pacciolo je imel priliko spoznati in vpogledati dvojno knjigovodstvo (scrittura doppia venetiana) pri bogatem trgovcu Ropiansi v Benetkah, kjer je poučeval kot domači učitelj njegove sinove. V svojem traktatu pa Pacciolo ni opisal v teoretičnem smislu dvojnega knjigovodstva. Podal je marveč le praktična navodila za vpisovanje posameznih poslovnih dogodkov. Pač pa je bil Pacciolo prvi, ki je podal tiskani opis knjigovodstva. (Primeri životopise in ocene Hügli-ja, Jäger-ja, zlasti pa najnovejše podatke Staigmüller-ja in Kheil-a.)

Glede podrobnosti bi bilo omenjati, da zna zaglavje „Bilancia“ na str. 44 pozneje motiti učenca, ko se bo pečal z istinitim računom bilance kot razkazom imovine. Iz istega vzroka bi bilo bolje, da se na str. 8 posamezne zbirne knjige ne imenujejo z nazivom „Račun“, marveč „Knjiga“, n. pr. Blagajnična knjiga, Knjiga blaga itd. Preglednost vzorca na str. 33 bi precej pridobila, ako bi se vzorcu pridejala še stolpca „Skupaj“ in „Zaostanek“. Na str. 56 bi bil lahko g. pisatelj tudi še opisal račun za denarje, ki jih čebelica sama nalaga plodonosno pri domači posojilnici. To bi služilo v tolmačenje vzorca na str. 72. Naziv zaglavja „Naloženi denar“ naj bi potem služil za vloge čebelice pri drugih denarnih zavodih, „Vloženi denar“ pa za vloge posojilnic čebelicnih vlagateljev.

Toda to so nedostatki, ki jih opaža le večje oko knjigovodstvenega strokovnjaka. V celoti pa je knjiga srečno zasnovana in moramo biti g. Podlesniku hvaležni, da nam jo je napisal.

Svetoslav Premrou.

VABILO

na

redni občni zbor

Tovarne sodavice v Ljubljani,

registrirane zadruge z omejenim poroštvom,

ki se bode vršil dne 11. svečana 1908 ob 2. uri popoldan
v restavracijskih prostorih gosp. V. Mrak-a (Novi svet) na
Marija Terezije cesti.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obč. zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Odobritev računskega zaključka za leto 1907.
4. Volitev načelstva in nadzorstva.
5. Poročilo o izvršeni reviziji.
6. Razdelitev čistega dobička.
7. Raznoterosti.

K obilni udeležbi vabi Načelstvo.

VABILO

na

X. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice pri Sv. Jakobu
ob Savi,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se vrši v nedeljo, dne 9. februarja 1908 ob 3. uri
popoldne v hranilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva in pregledovalcev.
2. Odobrenje letnega računa za leto 1907.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Prememba pravil.
6. Slučajnosti.

Odbor.

Vabilo

k

rednemu občnemu zboru

Šebreljske štedilne posojilnice,

registriranega društva z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil v nedeljo, dne 9. februarja 1908
ob 2. uri popoldne v uradu posojilnice.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem obč. zboru.
2. Poročilo načelstva.
3. Odobrenje letnega računa za leto 1907.
4. Čitanje poročila o izvršeni reviziji po „Zadružni zvezi“.

K obilni udeležbi vabi Ravnateljstvo.

Vabilo

na

sedmi občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Strugah,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil v župnišču, dne 9. februarja 1908 ob 3. uri
popoldne z naslednjim sporedom:

1. Poročilo načelstva o izvršeni reviziji.
2. Potrjenje letnega računa.
3. Volitev načelstva in nadzorstva.
4. Prememba pravil.
5. Slučajnosti.

Načelstvo.

VABILO

k

II. rednemu občnemu zboru

Hranilnice in posojilnice v Kamniku,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

za II. upravno leto,

ki se bode vršil dne 9. februarja 1908 ob 3. uri popoldne
v uradnici.

Vspored:

1. Poročilo načelstva in nadzorstva.
2. Potrjenje letnih računov za leto 1907.
3. Sprememba pravil.
4. Sklepanje o razdelitvi čistega dobička.
5. Slučajnosti.

Odbor.

Vabilo

k

OBČNEMU ZBORU

Mlekarske zadruge v Selcih pri Škofji Loki,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki bode dne 16. februarja t. l. ob 7. uri zjutraj
v prostorih hranilnice in posojilnice.

Vspored:

1. Poročilo načelstva.
2. Potrjenje računskega zaključka za leto 1907.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Načelstvo.

Vabilo

na

redni občni zbor

Mlekarske zadruge na Dobrovi,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki se vrši dne 9. februarja 1908 popoldan ob 3. uri
v mežnariji.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Potrjenje računskega zaključka za leto 1907.
3. Sprememba pravil.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Revizijsko poročilo.
7. Slučajnosti.

Načelstvo.

VABILO

na

drugi redni občni zbor

„Živinorejske zadruge za Selško dolino“,

registrirane zadruge z omejeno zavezo,

ki se bode vršil v nedeljo, 9. februarja 1908 ob 4. uri
popoldne v prostorih g. G Thalerja v Železnikih.

Dnevni red:

1. Poročilo načelstva.
2. Predložitev in odobrenje računskega zaključka za leto 1907.
3. Sprememba pravil.
4. Volitev odbora.
5. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

VABILO

na

I. redni občni zbor

Hranilnice in posojilnice v Kranju,

registrirane zadruge z neomejeno zavezo,

ki se bo vršil v ponedeljek, dne 3. februarja 1908 ob 5. uri
popoldne v hranilničnem prostoru.

Dnevni red:

1. Poročilo nadzorstva.
2. Potrjenje računskega zaključka za leto 1907.
3. Volitev načelstva.
4. Volitev nadzorstva.
5. Slučajnosti.

Odbor.

VABILO

na

VII. REDNI OBČNI ZBOR

Hranilnice in posojilnice v Zagradcu,

reg. zadr. z omejeno zavezo,

kateri bo v nedeljo, dne 2. februvarja 1908

ob 3. uri popoldne v župnišču.

Dnevni red:

1. Čitanje revizijskega poročila.
2. Poročilo načelstva.
3. Potrjenje računov l. 1907.
4. Volitev načelstva.
5. Volitev nadzorstva.
6. Slučajnosti.

Zagradec, 12. januarja 1908.

Odbor.

Zadružna tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omej. zavezo

Stari trg št. 19

priporoča

koverta s firmo, pismeni papir, vizitnice

ter vsa v to stroko spadajoča dela po

== najnižji ceni. ==

Vnanja naročila se točno izvršujejo.

Take table preskrbi zadrugam „Zadružna zveza“.

Priporoča se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbam zvonov.

Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Lajca za valiti jamčeno, da je 90% plodnih, od najvišje odlikovanih pasem, ki so kot čiste vzgojene na velikih odprtih posestvih

Minorka, črne in bele, Plymouth R., hamburške zlatice, takozvane velike fazanske kokoši, italijanske bele in jerebičje barve, Faverolles à 40 vin.; Vyandotte, srebrne in bele, velike Minorka, črne rdeč. greb. amerik. Novost, italijanke bele rdeč. greb. Novost, italijanke jerebičje barve, rdeč. greb. Novost, Minorka bele, rdeč. greb. Novost, Orpington bele, Brahma svelle à 50 vin. Velike pekingske race, bele à 60 vin. Amerik. veliki bron. purani à 1 K 20 vin. Biserice srebrno viš. à 40 vin.

Perutninarstvo Smržice, Moravsko. (Smržitz, Mähren) 9—1

Zadružna zveza

oskrbuje

== svojim zadrugam ==
vse tiskovine, blagajne itd.

Najvišja izraba

najmanjša uporaba moči
najprimernejša cena.

Ceniki brezplačno in poštino
prosto.

Prekupovalci se sprejmejo.

R. A. LISTER & Co Ltd,
Dunaj 11/3.

Sodčki za surovo maslo.
Posnemalniki mleka.
Gnetilci za surovo maslo.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 27.

247 24-2

Najboljša in najsigurnejša

Stanje vlog 30. aprila 1907:
čez 13 milijonov kron

prilika
za štedenje!

Denarni promet 30. aprila 1907:
čez 19 milijonov kron

Ljudska posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,
preje: Gradišče štev. 1

sedaj: Kongresni trg št. 2, I. nadstropje

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4½%

brez kaknega odbitka, tako, da sprejme vložnik od vsacih vloženih 100 kron čistih 4 K 50 h na leto.

Stanje vlog 30. aprila 1907: K 13,927.621'90 — Denarni promet v letu 1906: 55,129.024'18
Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se obrestovanje kaj prekinilo.

Za nalaganje po pošti so poštnohranilnične položnice na razpolago.

V Ljubljani, dne 30. aprila 1907.

249, x-2

Dr. Ivan Susteršič,
predsednik.

Odborniki:

Josip Šiška, kanonik,
podpredsednik.

Fran Povše,
vodja, graščak, deželni odbornik, drž. in dež. poslanec itd.
Anton Kobi,
trгоvec in pos. na Bregu.
Frančišek Lesković,
zasebnik in blag. ljud. pos.

Karol Kauschegg,
veleposestnik v Wildonu
Karol Pollak,
tovarnar in posestnik v Ljubljani.

Anton Belec,
posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano.
Matija Kolar,
župnik pri D. M. Polju,
Ivan Pollak,
tovarnar in pos. v Ljubljani.

Ivan Kregar,
svet. trg. in obrt. zbor. v Ljubljani.
Gregor Šlibar,
župnik na Rudniku

Delniška družba Alfa Separator, Dunaj, XII. Wienerbergstrasse 31
Zaloge: PRAGA, GRADEC, KRAKOV.

Največja specialna tovarna mlekarskega orodja, strojev in pločevinskega blaga. Popolne mlekarniške oprave in hladilne naprave.

Originalni Alfa Caval posnemalniki model 1906

so največja popolnost posnemalnega stroja

Izredno zboljšanje.

Zvišana delavna zmožnost

Konkurenčne stroje zamenjujemo z Alfa posnemalniki pod najugodnejšimi pogoji.

Alfa-vrči za mleko

Patentovane Isselhardove hladilne naprave

iz posebno močne jeklene oklopne pločevine. Nizke nabavne cene. — Ohlajenje na 1—2° C.

Vse mlekarniške priprave najboljšega izdelka vedno v zalogi.

Ceniki na željo brezplačno in franko.

Dopisovanje v slovenskem jeziku.

x-21

